

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TADEJA LOGAR

Poletje v zgodbi

Analiza zbirke sodobne kratke proze

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Alenka Žbogar

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2015

*»Tega večera je preteklost dokončno postala zgodba.
Ki se je mogoče zgodila njemu, lahko pa tudi komu drugemu.
Ni bila vesela, a tudi tragična ne.
Takšna pač, ki jih ljudje raje berejo kot živijo. Ki jih ganejo, a ne prizadenejo.
Ker so navsezadnje le zgodbe.«*
(Kajetan Kovič: Pravila igre)

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Alenki Žbogar za pomoč in koristne napotke pri pisanju diplomskega dela. Noben korak na študijski poti pa ne bi bil enako trden, vztrajen in uspešen brez vseh, ki ste hodili in hodite ob meni. Hvala vsem za vsak nasvet, podporo, veselje. Najiskrenejša hvala tebi, mama.

Izvleček

Poletje v zgodbi

Diplomsko delo je analiza več let trajajočega časopisno-založniškega projekta, ki je pod uredniškim okriljem Zdravka Duše končno realizacijo dobil v knjižni obliki sedmih zvezkov zbirke kratke proze z naslovom *Poletje v zgodbi*. Ker je projekt primer distribuiranja literature preko različnih kanalov publiciranja (časopisni podlistek, knjižna zbirka), se diplomsko delo najprej dotakne pomembne vloge medijev in njihovega razvoja pri širjenju literature med bralce. Razmah časopisja je že v 19. stoletju začel omogočati uspešnejše širjenje literature, objava literarnega besedila v javnosti široko dostopnem mediju pa tudi v 21. stoletju še vedno pomeni večjo možnost uveljavljanja, prepoznavanja avtorjev in njihovega dela ter širjenja bralskega kroga. Celotna antologija je v diplomskem delu analizirana sestavno in kvantitativno. Vrstna opredelitev kratke proze v literarni vedi ni vedno jasna in enovita, a se s kvantitativnega in kvalitativnega vidika zdi oznaka *kratka zgodba* ustrezna za vrstno umestitev izbranih besedil. Na jezikovno-slogovni, motivno-tematski in idejno-sporočilni ravni so primerjalno analizirane kratke zgodbe, ki so jih prispevali k projektu povabljeni slovenski avtorji in avtorice. Kljub temu da je proza delo različnih avtorjev in avtoric, ki niso bili pri pisanju ne vsebinsko omejeni ne usmerjeni, je mogoče v izbranih kratkih zgodbah opaziti podobno motivno in tematsko strukturo, ki v ospredje postavljata kompleksnost medčloveških odnosov, v katere vstopa subjekt v življenjskem vsakdanu sodobnega sveta.

Ključne besede: časopisni podlistek, kratka zgodba, jezikovno-slogovna, motivno-tematska idejno-sporočilna analiza, odziv javnosti

Abstract

This thesis is an analysis of the literary project called *Poletje v zgodbi* (*A Summer in a Story*). The project was led by Zdravko Duša, a Slovenian editor, and it lasted for seven years, starting in 2002. It annually involved publishing short stories in the Slovenian newspaper *Delo*, and publishing the stories in a book. As a result, the project can be seen as a successful combination of two different types of distributing literature. This is why the thesis first focuses on the great importance that newspapers have always had in spreading literature and reaching a wider net of readers by publishing it in the form of feuilletons. The collection of short stories, which were written by 60 different Slovenian and foreign writers, is first analysed on the base of quantitative criteria. The Slovenian short stories are additionally analysed in terms of the most frequent characteristics of language and style of writing. The

paper also presents the most frequent motifs and themes that all together constitute the main idea of the short stories. Regardless being written by different authors that had no similar instructions to follow, all the short stories somehow focus on the complexity of interpersonal relations, in which someone is (intentionally or involuntarily) involved.

Key words: feuilleton, short story, the analysis of style of writing and language, themes and motifs, main idea of the short stories

Kazalo vsebine

1 Uvod	6
2 Pomembnost razvoja medijev v povezavi s širjenjem literature	7
3 Poletje v zgodbi	8
3.1 Idejna zasnova projekta – kratka proza z <i>Delom</i> do bralca	8
3.2 O zbirki.....	9
3.2.1 Vrstna opredelitev izbrane proze.....	10
3.2.2 Avtorji kratkih zgodb	11
3.2.3 Sestava zbirke.....	12
3.2.3.1 <i>Poletje v zgodbi I</i>	12
3.2.3.2 <i>Poletje v zgodbi II</i>	13
3.2.3.3 <i>Poletje v zgodbi III</i>	13
3.2.3.4 <i>Poletje v zgodbi IV</i>	14
3.2.3.5 <i>Poletje v zgodbi V</i>	14
3.2.3.6 <i>Poletje v zgodbi VI</i>	14
3.2.3.7 <i>Poletje v zgodbi VII</i>	15
3.3 Analiza objavljenih kratkih zgodb slovenskih avtorjev	15
3.3.1 Jezikovno-slogovna analiza.....	15
3.3.2 Motivno-tematska analiza	18
3.3.3 Idejno-sporočilna analiza.....	20
3.4 Odmevi v javnosti	21
4 Zaključek	23
5 Viri in literatura	24

1 Uvod

Eden izmed osrednjih namenov pisanja in objavljanja literature je (vsaj na neki točki) tudi (avtorjeva) želja, da napisano doseže čim širši krog bralstva. V 21. stoletju je na voljo množica različnih distribucijskih kanalov, preko katerih lahko literarno delo bralca najde, a je začetke intenzivnejšega širjenja literature predvsem v slovenskem prostoru treba iskati pri začetkih razvijanja tiskanih medijev. Razmah časopisja je v 19. stoletju avtorjem zagotovo odprl večjo možnost stika s širšim bralstvom in objavljanje v podlistkih časopisov je omogočilo, da je izvorna slovenska pripovedna proza začela prodirati dlje. Po vzpostavitvi uspešnega založniškega sistema je objavo v časopisju začela pogosteje zamenjevati knjiga, ki je svojo prestižno vlogo nosilca literature ohranila do današnjih dni.

Poletje v zgodbi je projekt 21. stoletja, ki druží oboje – distribucijo literarnih del preko osrednjega slovenskega časopisnega medija in objavo v knjižni obliki – ter si kot časopisno-založniški projekt zagotavlja, da lahko vedno znova vstopa v bralsko sredo. V diplomskem delu se tako najprej dotaknem vprašanja pomembnosti razvoja različnih vrst medijev v povezavi s širjenjem literature, osrednji vsebinski del pa je analiza knjižne zbirke kratke proze *Poletje v zgodbi*, ki druží kratke zgodbe 60 različnih slovenskih in tujih avtorjev in avtoric. Na podlagi jezikovno-slogovne, motivno-tematske in idejno-sporočilne analize kratkih zgodb slovenskih avtorjev in avtoric skušam prepoznati tiste poteze, ki se v besedilih najpogosteje pojavljajo in vzpostavljajo rdečo nit kratke proze minulih poletij. Kljub dejstvu, da niso bili avtorji in avtorice na ravni vsebine ne na kakršenkoli način omejeni ne usmerjeni, in je bila kratka proza ustvarjena v dobi sedmih let, predpostavljam, da je moč med posameznimi besedili najti enake ali podobne motivne sklope, ki gradijo neko enotno sporočilo kratke proze prvega desetletja 21. stoletja.

2 Pomembnost razvoja medijev v povezavi s širjenjem literature

Razvoj slovenskega literarnega sistema je bil skozi čas močno povezan z razvojem medijev v slovenskem prostoru.

»Naveza z novinarstvom je bila namreč vse do današnjih dni eden temeljnih modelov preživetja literarnega proizvajalca na slovenskem literarnem trgu, saj ta zaradi specifične majhnosti ni mogel, verjetno pa tudi nikdar ne bo mogel, prenesti popolne profesionalizacije.« (Dovič 2007)

Razmah periodičnega tiska je bil v slovenskem prostoru velikega pomena za razvoj in za širjenje literature. V 2. polovici 19. stoletja, ko se je močna absolutistična cenzura umaknila in se je slovenski tisk lahko razmeroma sunkovito razmahnil, se je močno razširilo tudi objavljanje v podlistkih.¹ V takšni obliki so bila objavljena različna kulturna in jezikovna razmišljanja, potopisi, zunanja pisma, politične razprave, literarni prevodi, največ podlistkov pa je žanrsko pripadlo izvorni slovenski prozi. Razvoj časopisnega sistema je tako pomenil tudi razvoj in širjenje pripovedne proze, ki je s tem načinom objave imela veliko boljše možnosti, da pride do čim večjega števila bralcev (Dovič 2007).

»Skozi podlistek se nastajajoči slovenski literarni sistem prvič srečuje z množično kulturno proizvodnjo, hkrati pa razmah časopisja pomeni tudi bistveno povečanje možnosti »živeti od peresa« ter možnosti za razvoj »sekundarnih« sistemskih vlog kakršna je literarno obdelovanje; s tem pa tudi oblikovanje pravega knjižnega trga.« (Dovič 2007: 122)

Čas druge polovice 19. stoletja je zaznamovala tudi težnja intelektualcev po ustrezni literarni reviji. Po številnih poskusih glasil in revij razmeroma kratke sape, kot so bili *Vedež*, *Slovenska čbela*, *Janežičeva Slovenska bčela* in *Slovenski glasnik*, *Zora*, *Slavija*, dijaške *Vaje*, *Stritarjev Zvon* in druge, je leta 1881 nastal *Ljubljanski zvon*. Uredništvo je v literarni reviji videlo možnost resnega širjenja literature in je naročnike vabilo z idejo, da bodo s tako revijo spodbujali »razvoj slovenske literature, te prve podlage našemu narodnemu preporodu in bodočemu obstanku.« (Dovič 2007: 139)

¹ **podlistek** podlístek -tka m (î) *prozni sestavek v časopisu, navadno v več nadaljevanjih*: najprej prebere podlistek; roman je izšel kot podlistek // *živahno, duhovito pisan literarni sestavek, navadno grafično ločen od drugega gradiva; feljton*: pisati kulturne, satirične podlistke; uvodnik in podlistek (SSKJ 2014)

Poleg časopisja in literarnih revij je vse bolj zaželen distribucijski kanal literature postajala knjiga. Vzpostavitev uspešnega sistema založništva je tudi za pisatelje pomenila širši krog bralcev in »vsaj delno profesionalizacijo literarno proizvodnega dela.« (Dović 2007: 127)

Tudi v 20. stoletju so slovenski prozi na voljo ostale različne možnosti objave. Izhajala je lahko v literarni reviji, v podlistkih, tudi v snopičih časopisov, ali pa v knjižni izdaji. V knjižni izdaji je spet lahko izšla bodisi kot samostojno delo bodisi znotraj knjižne zbirke ali avtorjevih zbranih del (Hladnik 2014).

Od 50. let 20. stoletja dalje postaja ena vodilnih multimedijskih hiš v slovenskem prostoru družba *Delo, d.d.* S svojim delovanjem pokriva širok spekter vsebin in si tako utrjuje položaj enega osrednjih slovenskih tiskanih medijev. Kot uspešno časopisno-založniško podjetje se v okviru svojih edicij velikokrat loti različnih projektov, ki uporabnikom ne le posredujejo vsebine informativnega značaja, temveč skušajo »zadovoljevati najrazličnejše interese medijskih potrošnikov.« (Delo 2015) Že v prvih izdajah časnika *Delo* (časnik je prvič izšel maja leta 1959) je bila v obliki podlistkov bralcem posredovana literarna vsebina. »*Delo* tehnični urednik je na podstrešju hiše, v kateri je živela njegova pokojna stara mama, odkril nenavadne snopiče. V snopičih so bili zbrani časopisni podlistki, ki so pred več kot petdesetimi leti izhajali v *Delu*.« (Žerdin 2014) V nadaljnjih letih izhajanja časnika se je na pobudo uredniških odborov objavljane najrazličnejših literarnih vsebin v obliki podlistkov v različnih časovnih obdobjih nadaljevalo.

Eden izmed večjih *Delovih* časopisno-založniških projektov, ki je svojo uresničitev s pomočjo Cankarjeve založbe in sponzorjev doživel tudi v knjižni obliki sedmih zbirk kratke proze, je bil projekt *Poletje v zgodbi*, ki je tako postal dober primer distribuiranja proze preko več različnih možnih kanalov publiciranja.

3 Poletje v zgodbi

3.1 Idejna zasnova projekta – kratka proza z *Delom* do bralca²

Slovenski urednik Zdravko Duša je v poletnih mesecih leta 2001 v medijih zasledil novico, da je ugledni francoski dnevnik *Le monde* francoskim pisateljem naročil napisati 25 strani dolge novele, primerne za objavo v sobotni prilogi časnika. Med objavljenimi novelami je bilo tudi

² Zdravko Duša, elektronsko sporočilo avtorici, 8. 01. 2014.

v francoskem jeziku napisano delo avtorice slovenskega rodu Brine Švigelj Merat. Zdravko Duša je avtorico povabil k objavi te zgodbe tudi v slovenskem časniku *Delo*. »Prevod zgodbe je izšel v soboto, 1. avgusta, kot posebna stran, ki jo je moral bralec še nekajkrat prepogniti, kot so delali v starih časih, in razrezati, da je dobil snopič manjšega formata.« (Duša 2014) Odziv bralcev je bil dober in porodila se je ideja, da bi za naslednje poletje (2002) zasnovali projekt objavljanja podobnih zgodb.

Pri projektu je sodelovalo časopisno in založniško podjetje *Delo*, finančno ga je podprla družba Mobitel, največji vsebinski pečat pa sta mu dala prav Zdravko Duša in Cankarjeva založba v Ljubljani. »To je bil tudi moj namen: kot sobotno branje v najširše razprostranjenem mediju predstaviti najboljše domače in tuje ustvarjalce.« (Duša 2014)

V mesecu juliju leta 2002 so v *Delu* kot sobotna poletna bralna priloga začele izhajati kratke zgodbe. Enkrat tedensko je bila v časniku objavljena bodisi kratka zgodba domačega bodisi tujega avtorja. Med letoma 2002 in 2007 ter v letu 2009 je bilo tako vsako poletje objavljenih od osem do devet kratkih zgodb.

»Odziv je bil dober, vendar se mi je zdelo, da je med septembrom in poletjem naslednjega leta predolga praznina, ko projekt utone v pozabo.« (Duša 2014) Vsako jesen, v času Slovenskega knjižnega sejma, so tako zgodbe izšle še v knjižni obliki. V obdobju med letoma 2002 in 2009 je pod naslovom *Poletje v zgodbi* izšlo sedem zvezkov kratkih zgodb.

Idejni avtor in najaktivnejši član projekta ter tudi urednik nastale antologije³ je Zdravko Duša. Vsa leta izhajanja je bil odgovoren za celotno izvedbo projekta, za izbiro avtorjev, za sodelovanje z oblikovalci in sploh celovito pripravo vseh besedil.

3.2 O zbirki

Zbirka kratke proze *Poletje v zgodbi* je sestavljena iz sedmih zvezkov (*Poletje v zgodbi I–VII*), ki skupno vsebujejo 60 kratkih zgodb. Te so dolge okrog 5000 besed (najdaljše okrog 5600). Vsaka izmed njih je opremljena s črno-belo fotografijo avtorja in s kratkim odstavkom o njegovem življenju ter delu. Fotografski portreti so avtorsko delo slovenskega fotografa Tomaža Gregoriča. »Spominjam se, da sem ga (fotografa) spremljal, ko je šel v Sarajevo

³ **antologija** – e ž (1) *zbornik najboljših stvaritev, zlasti leposlovnih, cvetnik*: obsežna antologija; antologija slovenske lirike (SSKJ 2014) Zbirko sedmih zvezkov kratke proze sem z izrazom antologija označila zato, ker gre za izbor leposlovnih del več različnih avtorjev.

fotografirat Nenada Veličkovića, in v Prago, kjer je naredil portret Michala Viewegha.« (Duša 2014) Pri tehničnem oblikovanju knjižnih izdaj so sodelovali še Rok Kapun, Jelka Pokovec, Ervin M. Hladnik, Staša Pihlar, Matej Nemeč in Ranko Novak. Spremne besede zbirka nima, je pa vsako izmed sedmih nadaljevanj pospremljeno z enakim komentarjem na zadnji platnici: »Zbrane kratke zgodbe, ki so izhajale v poletnih mesecih leta 2002 (2002–2007, 2009) kot bralna priloga časnika *Delo*. Osem (devet) besedil priznanih domačih in svetovnih avtorjev – za vedno nova branja.« (*Poletje v zgodbi 2002-2007, 2009*)

3.2.1 Vrsta⁴ opredelitev izbrane proze

V komentarju, ki na zadnji platnici pospremi vsakega izmed sedmih zvezkov zbirke, so izbrana besedila opredeljena kot *kratke zgodbe*, a je bilo objavljanje kratke proze v *Delu* zasnovano na ideji francoskega časnika, ki je »desetim francoskim pisateljem naročil 25 strani dolgo *novelo*.« (Duša 2014) Tako se tudi tu pojavlja vprašanje vrstnega opredeljevanja kratke proze in jasnega definiranja pojma *kratka zgodba*.

Pojem *kratka zgodba* je prevod izraza *short story*, ki se v angloameriški literarni teoriji (prav v ZDA se je kratka zgodba začela tudi razvijati) uporablja kot nekakšen krovni izraz za celotno področje kratke proze (Virk 2004). Tomo Virk (2004) na zbirno naravo tega pojma gleda kritično in poroča o razlikah znotraj besedil, ki s stališča same formalne strukture, organizacije pa tudi idejne podlage ustrezajo vsaj dvema različnima vrstama kratke proze (*kratka zgodba* in *novela*).

Jasnih definicij na podlagi vsebinskih, formalnih ali kvantitativnih značilnosti kratke proze ni moč enostavno zajeti v črno-bele okvirje podobnosti in razlik. Virk (2004) povzema razlike med *kratko zgodbo* in *novelo* po knjigah nemških literarnovednih strokovnjakinj Ruth J. Kilchemann (1968) in Erne Kritsch Neuse (1980), in opozarja na novelino značilno simetrično zgradbo in logično ter običajno kronološko urejeno sosledje dogodkov; na drugi strani pa omenja večjo odprtost kratke zgodbe, ki je lahko linearna, lahko pa skokovita, skrčena, eliptična in nelogična. Pri noveli izpostavlja tudi lastnost natančnejše dodelanega glavnega lika, ki je običajno razmeroma dobro predstavljen in karakteriziran, medtem ko se v kratki zgodbi lik »preprosto neposredno pojavi pred nepripravljenim bralcem, kraj in čas dogajanja največkrat nista označena.« (Virk 2004: 285) Medtem ko v novelah prevladuje

⁴ Upoštevam opredelitev, da je *književna zvrst* združevalni, zbirni pojem (lirika, epika, dramatika); *književna vrsta* pa ožje opredeljujoči pojem, tisto, kar se združuje v zvrst (*kratka zgodba, novela, roman, idr.*). (Kmecl 1983: 231)

avktorialni, tretjeosebni pripovedovalec, je v kratki zgodbi pripovedovalec največkrat prvoosebni in je tako kratka zgodba največkrat povsem osebna, individualna, brez sklicevanja (novela) na znano. Virk zaključuje še z razliko v koncu, ki je pri noveli največkrat fabulativno zaokrožen in sklene postopnost pripovedovanja, v kratki zgodbi pa velikokrat nepričakovan, odprt.

Kratko prozo je mogoče vrstno opredeliti tudi na podlagi kvantitativne analize in tako s preštevanjem besed ali z upoštevanjem časa potrebnega za branje besedila najti ločnico med posameznimi vrstami, a so kritiki velikokrat mnenja, da bi moral biti tak kriterij zgolj pomožnega značaja, ker naj bi bil nesmiseln in zavajajoč (Žbogar 2009). Alenka Žbogar (2009: 542) na tem mestu med drugim navaja komentar Francka Évrarda, ki sicer kratko prozo kvantitativno analizira, a vendarle poudarja, da tudi sama kratkost ni zgolj vprašanje dolžine besedila kot takega, temveč je posledica spajanja teme, ritma, tona pripovedi.

Če tako upoštevamo jasneje definirane kriterije vezane na formalno, organizacijsko in vsebinsko raven kratke proze pa tudi omenjeni preštevni kriterij dolžine izbranih prozskih besedil, se zdi oznaka *kratka zgodba* primerna za poimenovanje besedil objavljenih pod naslovom *Poletje v zgodbi*. Opredelitev *kratke zgodbe* v *Jeziku in slovstvu*, ki jo navaja tudi Žbogar (2005), se namreč dobro prekriva z lastnostmi izbranih prozskih del (konkretnjša kvalitativna analiza izbranih slovenskih kratkih zgodb v podpoglavju *Analiza kratkih zgodb slovenskih avtorjev*), saj pravi: »Kratka zgodba /.../, se začne na sredi stvari, končuje odsekano, v ospredju je navadno en osrednji dogodek, bolj izsek iz dogodka, ki se navadno presenetljivo obrne. Literarnih oseb /.../ je malo, tj. do tri. /.../ Kraj in čas dogajanja sta omejena. Prevladuje prvoosebni pripovedovalec.« (2005: 17) Poleg tega so izbrane slovenske in tuje zgodbe v zbirki dolge okrog 5000 besed (Möderndorferjeva *Ženska na balkonu* 4940, Sosičeva *V sencih* 5580 besed idr.), kar ustreza kvantitativni opredelitvi, ki pravi, da »Kratka zgodba obsega od 500 do 8000 besed, /.../.« (Žbogar 2005: 17)

3.2.2 Avtorji kratkih zgodb

Zbirko sestavljajo kratke zgodbe 60 različnih domačih in tujih avtorjev, ki jih je izbral in objavil kratke zgodbe povabil urednik Zdravko Duša. Po njegovih besedah je bil glavni namen projekta predvsem »predstaviti najboljše domače in tuje ustvarjalce« (Duša 2014) – najprej z objavo v časopisnem mediju, nato pa še z izdajo zgodb v knjižni obliki. Pogoji, ki ga je urednik povabljenim avtorjem postavil, je bil, da prispevajo še neobjavljeno, najraje pa kar

posebej za to objavo napisano besedilo. Honorarje za avtorje in prevajalce je prispevala družba Mobitel (Duša 2014).

Zbirka vsebuje 31 kratkih zgodb slovenskih piscev (52 % vseh besedil) in 29 kratkih zgodb tujih ustvarjalcev (48 % vseh besedil). Med izbranimi prevladujejo moški avtorji, ki so prispevali 40 zgodb; 20 pa je zgodb, ki so jih napisale ženske avtorice, kar predstavlja 33 % vseh besedil. Od slovenskih avtorjev, ki so prispevali kratke zgodbe, sta dva rojena v 30. letih, pet jih je rojenih v 40. letih, sedem v 50. letih, trinajst v 60. letih, dva v 70. letih in dva v 80. letih 20. stoletja. Med izbranimi slovenskimi pisci je tako največ avtorjev (64 %) rojenih med letoma 1950 in 1970.

Poleg slovenskih del so v zbirki objavljene tudi kratke zgodbe tujih avtorjev. Urednik Zdravko Duša je tuje ustvarjalce izbral s pomočjo prevajalcev, ki so dobro poznali literarna dogajanja v tujini. V slovenščino so zgodbe prevedene iz osmih različnih jezikov, avtorji pa prihajajo iz enajstih različnih držav. Sedem kratkih zgodb je prevedenih iz nemščine, pet iz angleškega jezika, štiri iz srbsčine, tri iz španščine in ruščine, dve zgodbi sta prevedeni iz hrvaščine in po ena iz bolgarskega jezika ter poljščine. Čeprav po številčnosti prevodov iz posameznih slovanskih jezikov to ni očitno, med izbranimi tujimi pisci prevladujejo avtorji slovanskega rodu (16). Veliko izmed njih je namreč takih, ki živijo v tujini in posledično ustvarjajo bodisi v angleškem bodisi v nemškem jeziku. Pri prevajanju v slovenščino je sodelovalo 23 različnih prevajalcev. Največ prevodov je s prevajanjem iz nemščine prispeval Slavo Šerc. Ena izmed zgodb je delo slovenskega zamejskega pisatelja, ena pa delo slovenske izseljenke živeče v Argentini.

3.2.3 Sestava zbirke

3.2.3.1 Poletje v zgodbi I

Prvi zvezek kratkih zgodb je izšel novembra leta 2002. Ima 187 strani in vsebuje osem kratkih zgodb – štiri slovenske in štiri v slovenščino prevedene zgodbe tujih avtorjev. Prva zgodba je bila prvič objavljena 6. julija 2002 v 153. številki *Dela*, osma pa 24. avgusta leta 2002 v 194. številki *Dela*.

Kratke zgodbe prvega zvezka so: *Ženska na balkonu* Vinka Möderndorferja, *V gramoznici* Mihaila Vladimiroviča Butova (delo je iz ruščine prevedla Vanja Slapar Ljubutin), *O angelih*

Andreja Erminca Skubica, *Kameja* avtorice Elisabeth Barillé, *O razvoju vrst* Maje Novak, *Pedalin* Nenada Veličkovića (delo je iz srbščine prevedla Zoja Skušek), *Čokoladni preliv* Andreja Blatnika in *Odgovor* avtorja Petra Stamma (delo je iz nemščine prevedel Slavo Šerc).

3.2.3.2 Poletje v zgodbi II

Drugi zvezek kratkih zgodb je izšel novembra leta 2003. Ima 248 strani in sestavljen je iz štirih zgodb slovenskih in petih zgodb tujih avtorjev. Prva zgodba je bila prvič objavljena 5. julija 2003 v 153. številki *Dela*, deveta zgodba pa 30. avgusta 2003 v 200. številki *Dela*.

Kratke zgodbe drugega zvezka so: *Nekaj po polnoči* Janija Virka, *Čebele, I. del* Aleksandarja Hemona (delo je iz angleškega jezika prevedel Tadej Čater), *Zaljubljeni moški* avtorice Sonje Porle, *Uganka* Michala Viewegha (delo je iz češčine v slovenščino prevedla Nives Vidrih), *Molče* Miha Mazzinija, *Asag* Miljenka Jergovića (zgodbo je prevedla Maja Novak), *Lucijine oči* Draga Jančarja, *Miss Poljske 2002* Radeka Knappa (delo je iz nemščine prevedel Slavo Šerc) in *Zdravilo* avtorice Janice Galloway (iz angleščine je besedilo prevedel Andrej E. Skubic).

3.2.3.3 Poletje v zgodbi III

Tretje nadaljevanje poletnih zgodb *Dela* je izšlo leta 2004. Ima 190 strani. Vsebuje devet kratkih zgodb, od tega pet besedil slovenskih in štiri besedila tujih ustvarjalcev. Prva zgodba je bila prvič objavljena 3. julija 2004 v 153. številki *Dela*, deveta zgodba pa 28. avgusta 2004 v 201. številki časnika.

Kratke zgodbe tretjega nadaljevanja so: *Akacijev drevored* Dušana Merca, *Tiha previdnost* avtorice Amme Darko (delo je Irena Duša prevedla iz angleškega jezika), *Človeški faktor* Suzane Tratnik, *Tako* Zorana Drvenkarja (delo je iz nemščine prevedla Urša Rebek), *Na Halkidiki* Mateta Dolenca, *Kurirčka na kolesu* Pawla Huella (zgodbo je iz poljščine prevedel Niko Jež), *Pismo* avtorice Mojce Kumerdej, *Strah pred potovanjem* Mirka Kovača (delo je iz hrvaškega jezika v slovenščino prevedla Maja Novak) in *Vrnitev* Marjana Tomšiča.

3.2.3.4 Poletje v zgodbi IV

Četrti zvezek je izšel leta 2005 in obsega 193 strani. Sestavljen je iz petih kratkih zgodb slovenskih in štirih kratkih zgodb tujih avtorjev. Prva zgodba je bila prvič objavljena 2. julija 2005 v 151. številki *Dela*, deveta zgodba pa 27. avgusta 2005 v 198. številki časnika.

Kratke zgodbe četrtega zvezka so: *Izkušnje z daljavo* Milana Dekleve, *HAHAHA – dragi prijatelj – HAHAAAA* Feriduna Zaimogluja (delo je iz nemščine prevedel Slavo Šerc), *Se spomniš, Maksi?* avtorja Ferija Lainščka, *Žalujoč julija* Aidana Hynesa (delo je iz angleščine prevedla Tina Mahkota), *Veseli bratje* Milana Kleča, *Park* Davida Albaharija (delo je iz srbsčine v slovenščino prevedla Sonja Polanc), *Vetrnjaško v peklensko brezno* avtorice Marine Palej (zgodbo je iz ruskega jezika v slovenski jezik prevedla Lijana Dejak), *Ne bi zaplesala* avtorice Polone Glavan in *V senc*i Marka Sosiča.

3.2.3.5 Poletje v zgodbi V

Peto nadaljevanje *Delovih* poletnih zgodb je izšlo leta 2006. Zvezek ima 178 strani, vsebuje pa devet kratkih zgodb, in sicer pet izbranih slovenskih in štiri dela tujih avtorjev. Prva zgodba je bila v 150. številki *Dela* objavljena 1. julija 2006, deveta zgodba pa 26. avgusta 2006 v 197. številki *Dela*.

Zgodbe petega nadaljevanja zbirke so: *Pravila igre* Kajetana Koviča, *Miš* avtorice Ingo Schulze, ki jo je iz nemščine prevedel Slavo Šerc, *Babilon* avtorice Veronike Simoniti, *Moja debela zajčica* avtorice Vedrane Rudan, ki jo je iz hrvaškega jezika prevedel Damijan Šinigoj, *Vprašanje za goloba* Matjaža Brulca, *Obroč mrtvih jezdecev* Vladyja Kociancicha, ki jo je iz španščine prevedla Tina Malič, *Razredni sovražnik ali v grob mi sanj nasujte* Franja Frančiča, *V moški podobi* Melvina Burgessa in *V senc*i pri kamniti mizi zbor sedi gospode žlahtne avtorice Brede Smolnikar.

3.2.3.6 Poletje v zgodbi VI

Šesti zvezek je izšel v letu 2007 in je sestavljen iz štirih slovenskih in štirih prevedenih tujih kratkih zgodb. Prva je bila objavljena 7. julija 2007 v 154. številki časnika *Delo*, osma zgodba pa 25. avgusta 2007 v 195. številki.

Zgodbe šestega zvezka zbirke so: *Dobra vila* Nejca Gazvode, *Pokuševalka oceanov* avtorice Zoé Valdés, ki jo je iz španščine prevedla Veronika Rot, *Pokrov* Katarine Marinčič, *Čakajoč*

na veliko ribo Andreja Kurkova, ki jo je iz ruskega jezika prevedla Lijana Dijak, *Dan, ko se je testament izgubil* avtorice Maruše Krese, *Odselitev iz Tamtama* Julija Zeha, ki jo je iz nemščine v slovenščino prevedel Slavo Šerc, *Haustor ali Nož za sadje* Dušana Šarotarja in *Džoni* Muharema Bazdulja.

3.2.3. 7 *Poletje v zgodbi VII*

Zadnji zvezek z naslovom *Poletje v zgodbi* je izšel leta 2009 v Novi Gorici. Druži osem kratkih zgodb štirih slovenskih in štirih tujih avtorjev in avtoric. Prva zgodba je bila 4. julija 2009 objavljena v 152. številki *Dela*, osma zgodba pa 29. avgusta v 199. številki *Dela*.

V zadnjem izdanem zvezku so bile objavljene zgodbe: *Patologija neke ljubezni* Andreja Lupinca, *Song to Mr. G* avtorja Vladimirja Arsenijeviča, ki jo je iz srbščine prevedla Dijana Matković, *Žlahta za žaro* Petra Rezmana, *Gospod za eno noč* Michela Mettlerja, ki jo je iz nemščine prevedel Slavo Šerc, *Androidel* avtorice Vesne Lemaić, *Otok na jezeru* avtorice Rose Beltrán, ki jo je Veronika Rot prevedla iz španskega jezika, *Darovalec* Janje Vidmar in *Kovači* Aleka Popova, ki jo je iz bolgarskega jezika prevedla Eva Šprager.

3.3 Analiza objavljenih kratkih zgodb slovenskih avtorjev

Urednik Zdravko Duša je v časopisno-založniški projekt *Poletje v zgodbi* vključil 31 različnih slovenskih piscev. Izbiral jih je po lastni presoji in z idejo ponuditi bralcem pisanje najboljših domačih avtorjev (Duša 2014). Ko je kratko prozo izbranih ustvarjalcev vsako leto združil v zbirko, je v dobi sedmih let pripravil barvit kolaž sodobne slovenske kratke proze zadnjega desetletja (2002–2007, 2009), ki je jezikovno-slogovno, motivno-tematsko in idejno-sporočilno slikovita. Poglavitne poteze izbrane kratke proze vezane na vse tri ravni so podane primerjalno in preštevno glede na pogostnost pojavljanja v besedilih.

3.3.1 Jezikovno-slogovna analiza

Kmecl (1995: 42–43) v poglavju o literarni stilistiki poudarja pomen bodisi individualnega bodisi nacionalnega in zgodovinskega sloga (stila, načina pisanja), ki vpliva na uresničitev jezika v besedilu. Sam način izražanja je namreč pomemben člen pri oblikovanju vtisa, ki ga besedilo pušča, kar se zdi še posebej relevantno na primeru kratke zgodbe, ki jo definirajo

časovna omejenost in zato zgoščenost, osredotočenost. »Od stilne formacije je odvisno, kako in v kolikšni meri so uresničene posamezne kratkoprozne pripovedne sestavine.« (Kocijan 2012: 212)

Enaintrideset izbranih besedil slovenskih avtorjev lahko najprej zvrstno umestimo med pripovedno prozo. Ker gre (vrstno) za kratke zgodbe in so (v nasprotju z drugimi vrstami kratke pripovedne proze, kot je novela) velikokrat bolj osebna, individualnega značaja (Virko 2004), jih tipološko lahko opredelimo tudi kot primere lirskega in dramskega pripovedništva. Janko Kos (2001) razlaga, da se lirsko pripovedništvo ne osredotoča pretežno le na realistični prikaz vseh plasti resničnosti, temveč postavlja v ospredje predvsem notranjo subjektivnost oseb, kar je osrednja poteza vseh izbranih kratkih zgodb. Dramsko pripovedništvo se v kratkih zgodbah opazi v obliki glasnega govora, dialogov, »vendar ostaja v okvirih pripovedništva s tem, da se prek glasnogovornega načina prikazujeta tudi čista subjektivnost oseb in zunanja stvarnost.« (Kos 2001: 98) Dialoški govor se pojavlja v 87 % vseh kratkih zgodb; štiri zgodbe so take, kjer dialoškega govora ni, ali pa je izrazno povsem vpet (povzet v pripovedovalčevem govoru). Najmanjši delež dobesečno citiranega dialoškega govora je v kratki zgodbi Miha Mazzinija *Molče*; omejen je na pet replik, ki so skupno dolge 19 besed.

Upoštevajoč tri različne pripovedovalske nize (prvoosebni, drugoosebni, tretjeosebni pripovedovalec; avktorialni, personalni, virtualni pripovedovalec; lirski, dramski, epski pripovedovalec), ki jih navaja Janko Kos (2001: 103), je mogoče v izbrani kratki prozi, glede na to, v kateri osebi govori pripovedovalec, skoraj z enako pogostnostjo prepoznati prvoosebna (54 % kratkih zgodb) in tretjeosebna pripovedovalca (46 % kratkih zgodb); glede na odnos do pripovedne resničnosti se v vseh zgodbah pojavlja personalni pripovedovalec;⁵ epska narava pripovedovalca pa se zaradi pretežno subjektivne motivne in tematske osnove zgodb prepleta s potezami lirskega pripovedovalca, saj so vse izbrane kratke zgodbe vsaj deloma grajene na notranjem doživljanju literarne osebe in subjektivni izpovedi. Prvoosebni pripovedovalec je značilen za zgodbe, ki so manj dialoške, bolj deskriptivne, značajno pa bolj osebno izpovedne (npr. Möderndorferjeva *Ženska na balkonu*, Skubiceva *O angelih*, Blatnikova *Čokoladni preliv* idr.). V zgodbah, kjer je število (vsaj omenjenih) literarnih oseb večje in so dialoški odlomki nekoliko daljši ter je pomemben ubeseditveni postopek opisovanje, je pripovedovalec večkrat tretjeosebni (npr. Virkova *Nekaj po polnoči*,

⁵ »Personalni pripovedovalec pripoveduje s stališča pripovednih oseb, njihovih izkušenj, zaznav in predstav.« (Kos 2001: 104)

Jančarjeva *Lucijine oči*, Brulceva *Vprašanje za goloba*, Lainščkova *Se spomniš, Maksi?* idr.). V dveh kratkih zgodbah se izmenujeta tretjeosebni in prvoosebni pripovedovalec – v delu Maruše Krese *Dan, ko se je testament izgubil* zaradi razdeljenosti zgodbe na podpoglavja, od katerih je eno zapisano v pisemski obliki; v delu Marjana Tomšiča *Vrnitev* pa zaradi okvirne pripovedi.⁶ V slednjem besedilu tako prvoosebna pripoved prevladuje, saj predstavlja tretjeosebni okvir samo 4 % celotnega besedila (200 besed). Notranji monolog oziroma narativni monolog je v treh kratkih zgodbah monolog več (vsaj dveh) različnih književnih oseb (*Razredni sovražnik* Franja Frančiča, *Dan, ko se je testament izgubil* Maruše Krese in *Babilon* Veronike Simoniti), pri ostalih izbranih kratkih zgodbah pa je omejen na eno samo književno osebo.

Vse kratke zgodbe so napisane v knjižnem jeziku, a se v nekaterih pojavlja raba pogovornega, narečnega jezika ali slenga (bodisi zaradi dogajalnega prostora bodisi zaradi specifične starostne skupine, ki ji literarni lik pripada). V kratki zgodbi Marjana Tomšiča z naslovom *Vrnitev* se zaradi prostora (slovenska Istra), od koder izhaja glavna literarna oseba, v glasnem zunanjem govoru, predvsem pa v dialoških odsekih pojavlja tudi pogovorni jezik in primorske narečne ter zastarele besede, zaradi vpliva bližine italijanskega jezika pa lahko opazimo tudi spremenjen besedni red z večjo rabo osebnih zaimkov. V zgodbi lahko beremo: »Če jo kje srečaš, ji reci, naj že kako pošlje štrline. /.../ Ma kako se mi je smilil!« (Tomšič 2004) Nekonjižne besede je moč najti tudi v zgodbi Veronike Simoniti z naslovom *Babilon* (*gušt, kažin, fentati, kapiirati, krimič* idr.), v zgodbi *O razvoju vrst* Maje Novak (*forešti, beštije*), v Lainščkovi *Se spomniš, Maksi?* (*punči, bejbi, šit*) in Gazvodovi *Dobri vili* (*fajn*).

Za jezik številnih slovenskih kratkih zgodb je značilna pogosta raba vulgarizmov.⁷ Vulgarna beseda se vsaj enkrat pojavi v 45 % kratkih zgodb (v 14 besedilih). Najbolj očitna je raba vulgarnih besed v besedilu Franja Frančiča z naslovom *Razredni sovražnik*, kjer beremo: »Samo enkrat, razbil mu bom pizdo, ne bo me več jebal, /.../. To je ta zafukana politika, ki se ji jebe za nas, samo nam se tudi jebe zanje.« (Frančič 2006)

Tujejezičnih elementov v kratkih zgodbah slovenskih avtorjev ni veliko. Najpogosteje se pojavljajo izrazi preklinjanja prevzeti iz hrvaškega ali srbskega jezika, zasledimo dva latinska citata (*Pravila igre* Kajetana Koviča), največ tujejezičnih besed pa je v kratki zgodbi *O*

⁶ Pri okvirni pripovedi okvir (uvodni in zaključni del) ustvari specifičen pogled na pripoved (vloženo zgodbo, uokvirjeni del) (Kmecl 1995: 227).

⁷ **vulgarizem** -zma m 1. knjiž. *preveč aktualno poenostavljeno, preprosto obravnavanje, prikazovanje: izogibati se vulgarizmu*. 2. lingv. *beseda, ki je glede na moralna, družabna pravila zelo neprimerna: uporabljati vulgarizme* (SSKJ 2014)

razvoju vrste avtorice Maje Novak, kjer najdemo fraze v italijanskem jeziku (»in z zobovjem á la Carlo Ponti, /.../. *Io voglio una donna.*« (Novak 2002), pogosta pa je tudi citatna raba angleških besed, besednih zvez in stavčnih struktur (*copywriter, politically correct, you silly old goose* idr.) ter fraz iz hrvaškega narečja (»*jube nemoj!*« (Novak 2002))

51 % vseh zgodb se začne s tehniko vračanja nazaj. Na začetku kratke zgodbe *Človeški faktor* Suzane Tratnik beremo: »*Vse skupaj se je začelo pred tremi leti in z dobrimi nameni, kakor je že v navadi.*« (Tratnik 2004) Analitična tehnika vpletanja pogleda nazaj je značilna tudi za zgodbe, pri katerih retrospektiva ni konkretno izražena na začetku, a se mestoma književne osebe spominjajo dogodkov iz preteklosti (podobno v zgodbi *Pravila igre* Kajetana Koviča, *Se spomniš, Maksi?* Ferija Lainščka idr.). Kratke zgodbe se zaključujejo z opisno zaključno povedjo (77 % kratkih zgodb) ali pa s premim govorom (23 % kratkih zgodb).

3.3.2 Motivno-tematska analiza

Obdobje po letu 1980, ki ga literarna stroka povečini imenuje postmodernizem, prinaša v slovensko pripovedno prozo spremembe, ki se kažejo na strukturni in kvantitativni pa tudi na vsebinski ravni. Pomembno postaja predvsem zgodbarstvo (fabulativnost), ki postavlja v ospredje zgodbo samo, njeno samozadostnost in neodvisnost od zunanjih literarnih pomenov (Žbogar 2009). Izbrane kratke zgodbe slovenskih avtorjev so sicer proza napisana po letu 2000, a od postmodernistične dobe nosijo prav potezo, ki jo, kot po Marku Juvanu povzema Alenka Žbogar (2009), v pripovedno prozo prinese mlajša generacija piscev, in sicer odmik od literature, ki bi morala bodisi ideološko in filozofsko bodisi religiozno ali kako drugače potrjevati zunanji svet. Kljub temu da pisci enaintridesetih slovenskih kratkih zgodb v zbirki niso pisci iste generacije (najstarejši Kajetan Kovič je rojen leta 1931, najmlajši Nejc Gazvoda pa leta 1985), je osrednja vsebinska nit, ki vse povezuje, predvsem dejstvo, da nobeno izmed besedil ni zgodba, ki bi se dotikala reševanja širših javnih nacionalnih, političnih, ideoloških vprašanj, kar času izdajanja zbirke ustreza, saj »Velikih zgodb, /.../, v produkciji mlade slovenske proze ne zasledimo več, tudi v smislu razreševanja temeljnih eksistencialnih vprašanj ne.« (Žbogar 2009: 19)

Izbrane kratke zgodbe so kratkoprozni izseki iz življenj literarnih likov, ki so običajni, mali ljudje. Na njihova življenja vpliva sodobna družba s svojimi normami in zahtevami, predvsem pa se književni liki odkrivajo preko najrazličnejših pojavnih oblik medosebnih odnosov, v katere vstopajo. Prav kompleksnost medosebnih odnosov je osrednji motivni sklop, ki ga

gradijo različni manjši motivi, ki se pojavljajo v zgodbah. Kajetan Kovič v *Pravilih igre* ustvari literarni lik, ki ga zaznamuje motiv zgodnje izguba očeta in motiv zamere materi, ki poišče ljubezen drugje; Franjo Frančič se v *Razrednem sovražniku* dotakne problematike izpraznjenosti in pomanjkanja pristnih družinskih odnosov, ki so seme nasilju, nestrpnosti in tragičnim koncem; Drago Jančar v *Lucijinih očeh* odpira vprašanje o tem, kje je meja popolnega prepuščanja in slepega predajanja odnosom, ki slej ko prej pripeljejo do resnice. Na drugi strani se avtorji in avtorice v zgodbah dotikajo tudi bežnih medosebnih odnosov, ki s svojo kratkostjo in zaključenostjo dajejo vtis minljivosti, a so prav tako zgodbe življenja.⁸ Tako Matjaž Brulc v kratki zgodbi *Vprašanje za goloba* piše o naključnem spoznavanju na avtobusni postaji, ki v pogovor, a ne v trajanje, poveže Jadrana in Jadranko; Sonja Porle v *Zaljubljenem moškem* preko dialogov izpoveduje empatijo in globljo povezanost med nekaj tujci, Polona Glavan pa v zgodbi *Ne bi zaplesala* uporabi nenačrtovan ples mladega fanta s starejšo gospo – spet drobec medosebnega stika, ki gane tok misli književnih oseb. Medčloveški odnosi so prikazani kompleksno in na različnih ravneh, a brez patetike in moraliziranja. Tudi takrat, ko literarna oseba pride do življenjskega spoznanja ali resnice, le ta ni izražena kot moralni nauk, ki bi bralca neposredno poučeval, temveč kot zaključena misel, ki jo lahko bralec sam na kakršenkoli način vključi v lastno recepcijo besedila.⁹

Najpogostejši motivi, ki so prepoznani v vseh izbranih kratkih zgodbah (v navedenih zgodbah so izraziteje razviti v osrednje motive), so motiv bežnega srečanja (*Vprašanje za goloba* Matjaža Brulca); motivi upanja, pričakovanja, zaverovanosti, iskanja svobode in nečesa boljšega (*Se spomniš, Maksi?* Ferija Lainščka); motivi osamljenosti, izpraznjenih odnosov, utečenosti in rutine (*Molče* Miha Mazzinija); motivi izgube, spomina, družinske usode, minevanja časa (kratke zgodbe *Pravila igre* Kajetana Koviča, *V sencih* Marka Sosiča, *Vrnitev* Marjana Tomšiča, *Dan, ko se je testament izgubil* Maruše Krese idr); motivi odločitve, odhoda, vrnitve (kratke zgodbe *Nekaj po polnoči* Janija Virka, *Vrnitev* Marjana Tomšiča, *Lucijine oči* Draga Jančarja); motiv smrti (kratke zgodbe *Babilon* Veronike Simoniti, *Razredni sovražnik* Franja Frančiča, *Vrnitev* Marjana Tomšiča). Omenjeni motivi gradijo bivanjsko tematiko, ki jo je kot osrednjo temo moč prepoznati v vseh kratkih zgodbah - tudi v zgodbah, kjer se mestoma prepleta z ljubezensko tematiko. Slednjo v večini izbrane kratke

⁸ Idejo »zgolj, pa vendar zgodbe« lahko beremo iz Kovičevih besed tudi v kratki zgodbi *Pravila igre* (Kovič 2006: 19): »Tega večera je preteklost dokončno postala zgodba. Ki se je mogoče zgodila njemu, lahko pa tudi komu drugemu. Ni bila vesela, a tudi ne tragična. Takšna pač, ki jih ljudje raje berejo kot živijo. Ki jih ganejo, a ne prizadenejo. Ker so navsezadnje le zgodbe.«

⁹ V kratki zgodbi Dušana Šarotarja *Haustor ali nož za sadje* je tako spoznanje literarne osebe izraženo brez pretirane patetike: »Če se obrnem, nikoli ne bom izvedel, če grem naprej, nikoli ne pridem več nazaj.« (Šarotar 2007: 54)

proze gradijo motivi, ki po intenzivnosti rastejo od motivov naklonjenosti in spoznavanja (v Virkovi zgodbi *Nekaj po polnoči*, v zgodbi *Zaljubljeni moški* Sonje Porle, v Kovičevi *Pravila igre* idr.), preko pogostih motivov opazovanja, zaljubljenosti, poželenja, erotičnih sanjarij, telesnega stika, spolnosti (v zgodbah *Akacijev drevored* Dušana Merca, *Človeški faktor* Suzane Tratnik, *Na Halkidiki* Mateta Dolenca idr.) do intenzivnejših motivov, ki nosijo težo zapletenih situacij, ki so rezultat različnih oblik ljubezni, kot so motiv prikrivanja, laži, ljubezenskih trikotnikov (*Molče* Miha Mazzinija, *Akacijev drevored* Dušana Merca, *Na Halkidiki* Mateta Dolenca idr.), motivi spolne podrejenosti, nespoštovanja, prostitucije (*Lucijine oči* Draga Jančarja). V dveh kratkih zgodbah se pojavi motiv istospolnega partnerstva, v ostalih prevladujejo moško-ženski odnosi. Ljubezenska tematika mestoma prerašča v erotiko, a erotična ljubezen v prozi povečini ostaja na motivni ravni.

Kratke zgodbe so izpovedne narave, vsebina je zgoščena okrog dogodka in pripetljajev, ki ustvarjajo atmosfero dogajanja (tok zavesti domov matere aleksandrinke, ki se polna spominov z ladjo vrača domov v kratki zgodbi Marjana Tomšiča *Vrnitev*); okrog enega osrednjega dogodka (pogovor o srečanju z Nelsonom Mandelo v zgodbi *Zaljubljeni moški* Sonje Porle, razkrinkanje izkoriščevalne mlade ženske v zgodbi *V senci pri kamniti mizi zbor sedi gospode žlahtne* Brede Smolnikar idr.), pa tudi okrog večkratnih ponavljajočih se enakih pripetljajev (večkratni skoki čez plot mlade mamice v zgodbi *Molče* Miha Mazzinija), ki se razrešijo v resignaciji in sprejetju vsakdanje rutine življenja,¹⁰ v odprtem koncu (v zgodbah *Akacijev drevored* Dušana Merca, *Človeški faktor* Suzane Tratnik, *Nekaj po polnoči* Janija Virka idr.), v optimističnem koncu (v zgodbi *O razvoju vrst* Maje Novak), ali pa tudi tradicionalno zaokroženem koncu (tudi s spoznanjem neke življenjske resnice).

3.3.3 Idejno-sporočilna analiza

Pri prebiranju kratke proze, ki je delo različnih avtorjev in proizvod dobe sedmih let, ne moremo govoriti o očitnem enotnem ali vnaprej jasno zastavljenem sporočilu, ki bi ga celotna zbirka *Poletje v zgodbi* prinašala bralcu. Urednik zbirke Zdravko Duša namreč ne omenja, da bi bili povabljeni avtorji snovno in idejno omejeni, ali pa na kakršnikoli kvalitativni ravni usmerjeni. Celotna antologija tako predstavlja bogat nabor različnih vsebin, sporočil in idej, katerih realizacija je (sploh s sodobnejšega poststrukturalističnega literarnovednega stališča)

¹⁰ »Lepo je živeti. Pa čeprav nihče ne ve, da to počneš.« (Gazvoda 2007: 23)

ne nazadnje vedno individualni proces posameznega bralca. Mateja Pezdirc Bartol po Tomu Virku (1999) in Marku Juvanu (2000) povzema idejo, da recepcijska estetika in teorija bralčevega odziva namreč zavračata miselnost, da je treba na literarno besedilo gledati kot na celoto, ki je zaprta, enovito definirana in vedno ponuja en sam, točno določen pomen (Pezdirc Bartol 2002: 83). Na podlagi razumevanja literarnega besedila kot nečesa, kar bralcu dopušča individualno aktualizacijo in ga ne vidi zgolj kot pasivnega sprejemnika, lahko trdimo, da so prav kratke zgodbe, ki jih definira zgoščenost, osredotočenost, pomembnost trenutka, epizode ali detajla življenja (Kustec 1999), tiste, katerih učinek bralec začuti sam, saj že zaradi dolžine v kratki zgodbi ni prostora za daljše avtorjeve razlage, kako je do nečesa prišlo in kakšno izkustvo se od bralca pričakuje. (ibid.)

Kljub temu da je izkustvo literarnega dela vedno individualno izkustvo posameznega bralca, pa je moč v kratkih zgodbah primerjalno le prepoznati osrednjo idejno in sporočilno vrednost, ki kljub različnim avtorjem zgodb in različnim letom nastanka, najde vsaj deloma mesto v vsakem izmed besedil. Besedila so namreč proza, ki preko izkušnje ene same ali pa manjšega števila književnih oseb, v vsaki zgodbi znova prikazuje vpetost posameznika v družbo, in s tem primoranost človeka, da se prostovoljno ali pa nezavedno, vsak dan in z vsako situacijo znova, zapleta v mrežo medsebojnih odnosov. Na življenje literarnega subjekta tako vpliva vrsta zunanjih dejavnikov sodobne družbe (materialna pogojenost, zgodovinski trenutek, spoj naključij), v največji meri pa nanj vpliva človeški faktor, ki je povod za to, da subjekt preko dejanj ali besed izrazi svojo notranjost. Osredotočenost besedil bodisi na en pretresljiv dogodek v sedanjosti ali pretekli dogodek, ki se vrača v življenje literarnega subjekta bodisi na kopičenje (na videz) nepomembnih vsakdanjih pripetljajev in rutinskih ponavljanih situacij, nosi bralcu osrednje sporočilo o tem, kako polna zgodba je utečena vsakdanjost življenja preprostega (neznane) človeka. Ideja kratke proze tako ni idealizirati svet, v katerem živimo, temveč prvoosebno ali pa s pripovedne distance ohraniti realistično noto ter tako z estetiko grdega kot z lirskimi prvini prikazati usodo posameznika. *Poletje v zgodbi* sporoča, da je tudi človeško življenje zvezek, ki družbi številne kratke zgodbe različnih piscev, ki se poleti, ali pa v kakšnem drugem letnem času, za kratek čas sprehodijo preko nas.

3.4 Odmevi v javnosti

Urednik Zdravko Duša je mnenja, da so slovenski bralci projekt kratke zgodbe v *Delu* dobro sprejeli. Odgovorni so objavljane kratke proze v poletnih mesecih dobro oglaševali. V

začetku julija, pred objavo prvega izbranega besedila, je *Delo* vsako leto najprej predstavilo celoten nabor kratkih zgodb, potem pa še vsak teden znova, s precej vidnim oglasom v časniku, že sredi tedna napovedovalo novo sobotno »literarno poslastico«. Tudi vsakoletno izdajanje kratke proze v knjižni obliki je bilo deležno pozitivnega odziva. Knjižice so izhajale jeseni, v času Slovenskega knjižnega sejma. Uredništvo je pripravilo pogovore z nekaterimi avtorji in navdušilo javnost (Duša 2014).

Na spletni strani Radia Študent je bil januarja leta 2004 objavljen članek Matjaža Brulca z naslovom *O ljubezni in poletju v zgodbi dve*. Članek je recenzija drugega zvezka kratkih zgodb *Poletje v zgodbi II*, ki je izšel leta 2003. Matjaž Brulc, tudi sam pisec kratke proze, založniški projekt izdajanja kratkih poletnih zgodb v žepnoknjižni obliki označi kot pohvale vreden projekt, ki nudi bralcu veliko literarnih užitkov. Meni, da je bil glavni cilj urednika in njegovih sodelavcev predvsem ljudstvu približati prozna besedila slovenskih in tujih avtorjev in tako izboljšati bralne navade slovenskega bralca. Kratkim zgodbam ne vidi kot tipičnega lahkega poletnega branja, temveč urednikov izbor močno pohvali. Pravi, da je Zdravko Duša uspešno izbral zgodbe priznanih in dobro uveljavljenih domačih in tujih avtorjev, ki bralcu postrežejo z resnimi, a ne dolgočasnimi in napornimi temami, ki bile neprimerne za poletno branje. »Devet kratkih zgodb je devet mojstrskih vpogledov v intimo, devet opazovanj pojavnih oblik medčloveške ljubezni, neslutnih kombinacij možnega, zaradi katerih se v resnici vrta svet. Brez nepotrebne patetike in moraliziranja se ob ljubezensko poletnih zgodbah hkrati izrisuje naš svet, ki je še daleč od idealnega.« (Brulc 2004) Svoj prispevek konča z besedami: »*Poletje v zgodbi II* ni zgolj nabirek odlične kratke proze od tu in tam. Je precej več kot poletno branje, tako kot ljubezen je tudi knjiga primerna za vse letne čase, pa poletje gor ali dol.« (Brulc 2004)

Do maja 2015 je COBISS zabeležil 827 izposoj. (COBISS 2015)

4 Zaključek

Razvoj slovenskega literarnega sistema zaobjema več stoletij trajajoč proces oblikovanja razmerja med literarnim proizvajalcem in bralcem kot potrošnikom literature. Vse od prvih knjižnih izdaj, oblikovanja širšega sistema časopisja in literarnih revij ter do založništva s knjigo kot glavno nosilko literarnega dela je ostajal glavni motiv objave literarnega besedila (vsaj na neki točki) predvsem doseči čim širši krog bralstva. *Poletje v zgodbi*, projekt, ki je bil voden s strani slovenskega urednika Zdravka Duše, se je poslužil objave v časopisu in v knjižni zbirki ter tako v sedmih letih obstajanja skrbel, da ni prehitro utonil v pozabo.

Kratka proza, objavljena pod naslovom *Poletje v zgodbi*, je nabor kratkih zgodb od vsepovsod. Prav ta različnost in navidezna naključnost pa jo na ravni ideje povezujeta v nekakšno zaokroženo celoto, ki fragmentarno, z odseki in (vsaj na videz) bežnimi dogodki piše o življenju. Ker se nobena kratka zgodba knjižne zbirke ne loteva velikih javnih zgodovinskih, nacionalnih, političnih, ali globlje eksistencialističnih vprašanj, je to proza, ki se (lahko) bralca dotakne na tisti najbolj živi, osebni ravni. Piše namreč o življenju, ki ga gradijo bežni in dlje trajajoči stiki; o življenju, ki je mozaik medčloveških odnosov, ki se jim (na zavedni ali nezavedni ravni) zgolj površinsko ali pa povsem predajamo; o življenju, ki je zbirka zgodb že samo po sebi. *Poletje v zgodbi* ne ponuja velikih zgodb, a ponuja veliko zgodbe.

5 Viri in literatura

A) Viri:

Dekleva, Milan, Feridun Zaimoglu, Feri Lainšček, Aidan Hynes, Milan Kleč, David Albahari, Marina Palej, Polona Glavan in Marko Sosič, 2005: *Poletje v zgodbi IV*. Ur. Zdravko Duša. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Gazvoda, Nejc, Muharem Bazdulj, Dušan Šarotar, Juli Zeh, Maruša Krese, Andrej Kurkov, Katarina Marinčič, Zoé Valdés, 2007: *Poletje v zgodbi VI*. Ur. Zdravko Duša. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Kovič, Kajetan, Ingo Schulze, Veronika Simoniti, Vedrana Rudan, Matjaž Brulc, Vlady Kociancich, Franjo Frančič, Melvin Burgess, Breda Smolnikar, 2006: *Poletje v zgodbi V*. Ur. Zdravko Duša. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Lupinc, Andrej, Vladimir Arsenijević, Peter Rezman, Michel Mettler, Vesna Lemaić, Rosa Beltrán, Janja Vidmar, Alek Popov, 2009: *Poletje v zgodbi VII*. Ur. Nova Gorica: Grafika Soča.

Merc, Dušan, Amma Darko, Suzana Tratnik, Zoran Drvenkar, Mate Dolenc, Pawel Huell, Mojca Kumerdej, Mirko Kovač in Marjan Tomšič, 2004: *Poletje v zgodbi III*. Ur. Zdravko Duša. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Möderndorfer, Vinko, Jurij Butov, Andrej Ermenc Skubic, Elisabeth Barillé, Maja Novak, Nenad Veličković, Andrej Blatnik in Peter Stamm, 2002: *Poletje v zgodbi I*. Ur. Zdravko Duša. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Virk Jani, Aleksandar Hemon, Sonja Porle, Michal Viewegh, Miha Mazzini, Miljenko Jegović, Drago Jančar, Radek Knapp in Janice Galloway, 2003: *Poletje v zgodbi II*. Ur. Zdravko Duša. Ljubljana: Cankarjeva založba.

B) Literatura:

Brulc, Matjaž, 2004: O ljubezni in poletju v zgodbi dve. Recenzija Virk, Jani et al.: *Poletje v zgodbi II*. Arhiv spletne strani Radia Študent, 28. januar.

<http://old.radiostudent.si/article.php?sid=3084> (Dostop 20. 5. 2015)

Delo, Zgodovina.

<http://dd.delo.si/zgodovina> (Dostop 24. 5. 2015)

Duša, Zdravko, elektronsko sporočilo avtorici. 8. 1. 2014.

Dovič, Marijan, 2007: *Slovenski pisatelj: razvoj vloge literarnega proizvajalca v slovenskem literarnem sistemu*. Ljubljana: Založb ZRC, ZRC SAZU (Studia litteraria). 116–128.

https://books.google.si/books/about/Slovenski_pisatelj.html?hl=sl&id=OAKLAQAAMAAJ
(Dostop 25. 5. 2015)

Hladnik, Miran, 2014: *Začetki slovenskega feljtonskega romana*. Spremnno besedilo v Bachleitner, Norbert: *Začetki evropskega feljtonskega romana*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kmecl, Matjaž, 1995: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Neošivič, Založba, d.o.o. 42–43, 227, 231.

Kocijan, Gregor, 2012: *Slovenska kratka proza 1919-1929*. Ljubljana: ZRC SAZU (Studia litteraria). 212

https://books.google.si/books/about/Slovenska_kratka_proza_1919_1929.html?hl=sl&id=ff3EqpO5OMIC (Dostop 24. 5. 2015)

Kooperativni online bibliografski sistem in servisi COBISS. (Dostop 24. 5. 2015)

Kos, Janko, 2001: *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS. 97-98, 103.

Kustec, Aleksander, 1999: Kratka zgodba v literarni teoriji. *Slavistična revija* 47/1. 89–99.

Pezdirč-Bartol, Mateja, 2002: Recepcija treh kratkih zgodb med bralci z različnih ravni šolanja. *Slavistična revija* 50/1. 83.

Virk, Tomo, 2004: Problem vrstnega razlikovanja v kratki prozi. *Slavistična revija* 52/3. 279–281, 285–286.

Žerdin, Ali. 2014. Kolega Jernej je brskal po babičinem podstrešju in odkril ... *Delo*, 23. avgust. <http://www.delo.si/prosti-cas/kult/kolega-jerne-j-je-brskal-po-babicinem-podstresju-in-odkril.html> (Dostop 24. 5. 2015)

Žbogar, Alenka, 2005: Kratka proza na prelomu tisočletja. *Jezik in slovstvo* 50/3–4. 17–26.

Žbogar, Alenka, 2009: Slovenska kratka proza po letu 1980. *Slavistična revija* 57/4. 539-545

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 17. junija 2015

Tadeja Logar